

JOURNAL OF SOCIAL AND HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

ISSN:2459-1149

Article Type
Research Article

Received / Makale Geliş
06.01.2021

Published / Yayımlanma
25.02.2021

<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2316>

Nurullah GÜLERYÜZ

Siirt Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı, Siirt / TÜRKİYE

Citation: Güleriyüz, N. (2021). Roman Unsurlarında ‘Karakter’. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(66), 316-321.

ROMAN UNSURLARINDA ‘KARAKTER’

ÖZET

Edebi yapıt, yazarın gerçek yaşamdan hareketle oluşturduğu hayali dünyadır. Gerçek dünyanın vakalarının yerlerinin, şahıslarının anlatılmasına karşın bu dünyayı yazarın mantığı, hayal dünyası ve dili kullanma tarzı biçimlendirir. Kurgusal gerçekliğin, olay örgünün gelişimindeki önemine ve özelliklerine göre tasnif edilir. Kişiler dünyası; eserin tematik ve karşı unsur hususunda derinlik ve boyut oluşmasını sağlayan yapısal öğelerinden biridir. Dramatik hareketliliği oluşturan görüntü seviyeleri, şahısların imgesel durumlarına göre biçim alır. Yapıtın olay örgüsü ve izleksel yapısının kurgusuna uyumlu kişilerin seçimi ile eser kendi oluşumunu tamamlar. Roman türünün ortaya çıkmasından bugüne kadar geçen sürede gerek itibari âlemde gerekse gerçek yaşamdan şekillenerek can bulan karakterler, çoğu zaman kendi yazarlarını dahi geride bırakmış ve ebedi hayatı elde etmiştir. Bir romanın kurgusunda elbette tek bir şahıs yani tek bir başkişinin performansı yeterli değildir. Norm, kart ve fon karakterlerin başkahraman ile uyumu çok önemlidir. Bu karakterlerin romandaki önemi ve değeri, olaylar zincirinin anlam kazanmasında ve eserin vermek istediği mesajın iletilmesinde anahtar görevindedir.

Anahtar Kelimeler: Roman, Şahıs Kadrosu, Başkişi, Norm Karakter, Kart Karakter, Fon Karakter.

‘CHARACTER’ IN NOVEL ELEMENTS

ABSTRACT

Literary work is the imaginary world that the writer creates based on real life. Although the places and persons of the real-world cases are described, this world is shaped by the author's logic, imagination and language. The fictional reality is classified according to its importance and characteristics in the development of the event fabric. The world of persons; is one of the structural elements of the work that provides depth and dimension in terms of thematic and counter elements. The image levels that make up the dramatic movement take shape according to the imaginary situations of the persons. The work completes its own formation with the selection of the people who are compatible with the plot and the fictional structure of the work. Characters who have come to life both in the realm and in real life from the emergence of the novel genre to this day have often surpassed their own authors and achieved eternal life. Of course, the performance of a single person, that is, a single person is not enough in the fiction of a novel. The harmony of the norm, card and background characters with the protagonist is very important. The importance and value of these characters in the novel is the key to making the chain of events meaningful and conveying the message the work wants to convey.

Keywords: The novel, Person Staff, Chief, Norm Character, Card Character, Fund Character.

1. GİRİŞ

Romanın en önemli yapı öğelerinden biri şahıslardır. Roman, şahıslar etrafında şekillenir. Bu şahısların en mühim özelliği hayatta karşımıza çıkabilecek özellikte olmalarıdır. Romanda olayın meydana geldiği noktada, bir de yaşanan vakaların oluşmasına sebep olan, onu oluşturan öğeler vardır.

İtibari eserde nakledilen veya değişik şekillerde ifade edilen vak’anın zuhuru için gerekli insan ve insan hüviyeti verilmiş diğer varlıklar ve kavramları şahıs kadrosu söz grubuyla adlandırmayı uygun görüyoruz (Aktaş, 2005: 133).

Romanda, birtakım elemanlardan örülmüş bir sistemdir. Bu sistemin oluşmasında, vaka, dil, kişi ve teknik olmak üzere dört ortam önemli rol oynar. Romanın bilinen estetik dünyası kurulurken, vak’aya, kişi veya kişilere canlılık kazandırılır ve bu canlılık dil ve anlatım teknikleriyle dışa yansıtılır, hissettirilir (Tekin, 2008: 70).

Peyami Safa'nın '*Dokuzuncu Hariciye Koğuşu*' eserinde '*hastane koğuşu*' ve '*hastalık*', '*Matmazel Norlaya'nın Koltuğu*'nda ise cansız bir unsur olan '*koltuk*' kişiler dünyası içinde yer alır.

Romanda şahıslar, birbirlerinden bağımsız değil, her zaman birbirlerine bağlı şekilde hareket ederler. Bu olaylar üstlendikleri role uygun şekilde romanda yer alır. Bu şahıslar ya sergiledikleri davranışları ve dış görünüşleriyle ya da ruhsal yaşantıları ve psikolojik halleri ile tanıtılırlar.

Romanda bulunan her karakterin kendine özgü bir yeri vardır. Bütün karakterlerin bir görevi vardır. Bu görevler başkişi ya da dekoratif şekilde karşımıza çıkar. Romanda olayların vuku bulması kişi veya kişiler sistemini oluşturur.

Bu sistemin tam karşılığı değilse de *Şahıs Kadrosu* olarak niteleyebiliriz.

Kişiler sistemi insan hüviyeti kazandırılmış ve romanın hayali dünyasına dahil edilen yapıdır.

Bu yapı çoğunlukla insan olarak karşımıza çıkar. Çünkü romanın kurmaca dünyasında meydana gelen olayların doğal bir dünya olduğunu göstermek amacıyla romancı kişiler sistemini devreye sokar. Romancıların bu sistemde tercihleri şahıs yan doğal olarak insandır.

Anlatma esasına bağlı edebi metinlerde şahıs kadrosunu teşkil eden varlıklar ya vaka içinde bir fonksiyon sahibi ya da anlatma problemiyle ilgili olarak karşımıza çıkar. Her ikisinde de şahıs kadrosunu teşkil eden varlıkların yükledikleri fonksiyonlar esas alınmıştır (Aktaş, 2005: 140).

Romanın kurmaca dünyada kişilerin sistemini yaratama şekli basit değildir. Fazlasıyla karmaşık yapıda olan kişiler sisteminde birden çok karaktere ihtiyaç vardır. Böylelikle birden çok karakterin kurmaca dünyada bir araya getirilmesi doğal hayatın da formuna daha uygundur.

Roman karakterlerini düz ve yuvarlak olmak üzere ikiye ayırabiliriz. En saf şekilde düz bir karakter, tek bir fikrin veya niteliğin sembolüdür. Eğer düz karakter birden fazla nitelik veya unsura sahip olmaya başlarsa yuvarlak karakterler olmaya da başlar (Stevick, 1988: 164).

Bu çalışmada romanın en önemli unsurlarından '*Şahıs Kadrosu*' yani '*Karakterleri*' inceleyeceğiz. Karakterlerin romandaki rolüne yani önemine göre *başkarakter*, *norm karakter*, *kart karakter* ve *fon karakter* başlıkları altında ele alarak bazı romanlarda bu kahramanların olay örgüsüne katkıları ile dönüşümlerini sağladıkları özellikleriyle örnekleyeceğiz.

2. BAŞKIŞİ / BAŞKAHRAMAN / BAŞ KARAKTER / ANA KARAKTER

Romancının kurmaca dünyada merkeze aldığı en önemli karakter olarak ifade edilebilir. Romanda vakalar daima olmasa da genellikle başkahramanın bakış açısı ile anlatılır. Romancı, anlatısını ana karakter üzerinden geliştirir.

Başkahraman romanın bir bakıma oluşturulma sebebidir.

Daima tek bir kişidir. Romanlarda başkahraman bütün yönüyle anlatılan kişilerdir. Başkahramanların ruhsal dünyaları ve hayatları bütün yönleriyle ayırt edilebilir. Roman başkahramanı daima insan olmalıdır diye bir kural yoktur. Bu başkahraman yeri geldiğinde hayvan, nesne yahut kavram dahi olabilir.

“Romanda en ilgi çekici sorunların ortaya atılmasını sağlayan başkişiler, tematik güce ait ahlak anlayışının somutlaşmasına hizmet ederler. Zaten romanın yazılış amacı ve varoluş sebebi de onlara hayatiyet kazandırma düşüncesine dayanır.” (Korkmaz ve Şahin, 2018: 13).

Refik Halit Karay'ın '*İstanbul'un Bir Yüzü*' romanında: başkahraman *İsmet'in* çocukluğu iç dünyası ve toplumsal nedenlerden ötürü değişen bakış açısını romanın bütününde görmek mümkündür.

Ben o zaman daha dört yaşında, başımda yemeni, kulaklarımda, düşmesşn diye arkadan ibrişimle birbirine bağlanmış çeyrek liradan küpeler, sakız çiğneye sokaklarda gezen yaramaz bir kızdım (Karay, 2017: 8).

Başka bir roman '*Yaban*' da ise Başkişi olan *Ahmet Celal* kendini şu sözlerle öne çıkarmaktadır: En basit, en sade, en tabii hareketleri onlara, sirk ortasında, bir soytarının takla atışları, sıçrayışları, yuvarlanışları kadar tuhaf gelir (Karaosmanoğlu, 2017: 21).

Samiha Ayverdi'nin 'Ateş Ağacı' romanında başkişinin *Cemil* olduğunu romanın bir kesitinden dahi anlamak mümkündür:

Bazı insanlar bu dünyaya kaybımızı bulmak için geldiğimizi unuttuk, vaktimizi ve kendimizi hayatın gelişi güzel ve iptidai kıymetleriyle israf ediyoruz. Çoğumuzda tahta atını kamçılıyan, çamurla evlere, fırınlar yapan çocukların, kendilerince manalı fakat büyüklerce gülünç olan iddialı zevkleri var (Ayverdi, 2001: 56).

3. NORM KARAKTER / YARDIMCI KARAKTER / YAN KARAKTER

Norm karakter başkahramandan sonra ferdi planda en çok boyutlu olan ve en fazla derinliğe sahip olan kahramanlardır (Stevick, 1988: 189).

Norm karakterlerin görevi zıtlık yaratmak ya da okuyucuda rahatlama etkisi vermek olsa da asıl görevi roman başkişisinin eksiklerini vermektir. Norm karakterler romanlarda birden çok görev üstlenmişlerdir. Bu görevlerin en önemlisi ana karaktere yani roman başkişisine ayna olmaktır.

Yani roman başkişisinin norm karakter sayesinde noksanları daha iyi yansıtılır. Bu sebepten ötürü oluşan noksanların giderilmesini sağlar ve derinlik kazanmasına yardımcı olur.

Norm karakterler romanlarda okuyucu için mutlak bir yol gösterici ve her an yanında istediği bir rehberdir (James, 2004: 62).

“Norm karakter zorluklar karşısında tükendiğinde başkişinin gücü, korktuğunda cesareti, sustuğunda ise konuşan dili/vicdanı olur. Norm karakter bu yönüyle eserin dolaylayıcı öznesi konumuna yükselir. Norm karakter, başkişinin eksik yönlerini tamamlayan, bu yüzden de protagonist karakterlere yakın bireysel bir derinlik kazanan insanlardır.” (Korkmaz ve Şahin, 2018: 18).

“Üç İstanbul” romanında norm karakter olarak karşımıza çıkan en belirgin kişi *Süheyla Hanım*'dır.

... Her şeye tesadüf diyen Adnan, Süheyla'nın bu haline “Tesadüf!” diyemiyordu. Güzel yüzler, ancak onlar, tesadüftü: Bu derin kalp, bu gösterişsiz zekâ tesadüf olamazdı (Kuntay, 2017: 98-99).

Bir başka romana bakacak olursak *Yalnızız* da norm karakter olarak karşımıza *Meral* çıkmaktadır.

...Demek yaşıyor bu ahlak değerleri. Canlı canı. Ve ben onları teptim bugün. Evvelce de çiğnedim. Demek ben kötüyüm. Hiç kimse bunu bilmeseydi Nuri biliyor ya. Daha fenası ben biliyorum (Safa, 2000: 304).

Onlar da İnsandı romanında başkişiye yakınlık gösterip onu tamamlayan norm karakter *Esma*'dır.

Kırk yaşındadır Bekir'le 17'sinde evlenmiştir. Fizik olarak zayıf bir kadındır. Ona itiraz eden, söyledikleriyle onu bazen yumuşatmaya bazen harekete geçirmeye çalışan odur. Bekir'in toprak konusundaki takıntısından rahatsızdır; onu dirençsiz bulur, onun içine kapanmasını bağırsık çağrış engellemeye çalışır (Dağcı, 2006: 63-194).

4. KART KARAKTER / TEK BOYUTLU KARAKTER

Romanda kart karakter sadece bir özelliğin, tek boyutun sembolüdür. Bu karakterler bir boyutlu şekilde sunulurlar ve tek boyutlarını himaye ederler. Bu özellikleri de değişmez. Her zaman, her yerde davranış biçimleri aynıdır ve aynı konuşmaları yaparlar. Yapısal olarak okuyucuya kolaylık sağlamaktadır. Bu karakterler tek boyutta olduğu için değişime kapalıdır.

Tanzimat Dönemi roman karakterlerinin birçoğu bu özelliğe sahip tek yönlü olay kahramanlarıdır.

Tanzimat Dönemi romanlarında görülen yaygın, teknik özelliklerinden bir tanesidir. Karakterler tek yönlü ele alınmıştır. Karakterlerin roman içerisinde oldukça ön planda olmaları önemli bir teknik kusurdur (Öztürk, 2020: 227).

Değişime ve yenilgiye kapalı olmaları onların başkişiler önünde gelişimlerini engelleyen güç olarak kabul edilir.

Bu tür roman kahramanları ‘yalınkat bir kişiliğe’ sahiptirler; tek bir duygunun, içgüdünün, refleksin kişileşmiş biçimidir (Korkmaz ve Şahin, 2018: 20).

Devlet Ana romanında kart karakter Dünder’dir. Romanda geçen şu bölümde karşıt güç özelliğini gösterir:

Altundan başka hiçbir şeye güvenmeyen Dünder Alp’in bu Daskalos’a bu kadar bağlanması, bakırdan, kurşundan altın yapmanın mümkün olduğuna herifi yüzde yüz inandırmasındandır (Tahir, 2002: 136).

Başka bir roman *Tehlikeli Oyunlar*’ da başkışı karşıdaki güç yani kart karakterler *Sevgi* ve *Nurhayat Hanım*’dır.

“*Sevgi, Süleyman Turgut Bey’in kızıydı. Süleyman Turgut Bey elektrik mühendisiydi. Gençliğinde bugün büyük şehir sayılan, fakat o zamanlar taşra diye adlandırılan bir yerde oturuyordu. İlk mektep muallimesi Leyla Nezih Hanımla da taşrada tanışıp evlenmişti. Süleyman Turgut Bey, tahsilinin bir kısmını Berlin’de yapmıştı.*” (Atay, 2010: 167).

Araba Sevdası romanında değişime kapalı, başkışının önündeki güç olan kart karakterler *Mösyö Piyer*, *Keşfi Bey* ve *Periveş Hanım*’dır.

“*Bihruz Bey tarafından girilmek istenen bu konunun Mösyö Piyer’ce yersizliği, zamansızlığı ihtiyarın epeyce canını sıkıyordu. Çehresi kızardı, gözleri açıldı; terbiyesiz öğrencisini iyice haşlamak istedi, fakat istediğini yapamadı. Çünkü Küçük Çamlıca’nın havadar köşkünde, haftanın iki gecesini gönlünün keyfiyle geçirmek için vapur ve araba ücretlerinin dışında, peşin olarak her ay eline geçirdiği altı adet yirmi iki Frank, yetmiş beş sent Mösyö Piyer’e hatırlıca bir dost idi.*” (Ekrem, 2008: 49-50).

5. FON KARAKTER / FİGÜRATİF KİŞİLER

Romanlarda en az değinilen ve herhangi bir derinliğe sahip olmayan kişiler grubudur. Bu kişiler grubu romandaki yapının devam etmesine yardımcı unsurlardır.

Bir nevi dekoratif olarak kullanılmaktadırlar. Bazı durumlarda romandaki olayların oluşumunu anlamak için bir koro görevini üstlenirler. Daha çok roman başkahramanın sosyal bir hayatının olduğunu somut olarak vermek için fon karakterlere ihtiyaç duyulur.

Romandaki başkışının sosyal hayatını belirginleştiren ve somutlaştıran okuyucuya yardımcı karakterlerdir.

Fon karakterlerin en önemli özelliği akılda kalmamaları, okuyucuyu derinden sarsacak eylemde bulunmamaları, hatırlanır bir yüzlerinin olmamasıdır (Korkmaz ve Şahin, 2018: 22).

Dekoratif karakterler olarak da bilinen fon karakterler *Bir Kadının Penceresinden* romanında *Sermet*, *Muhtar* ve *Yonca* olarak karşımıza çıkıyor.

“*Sermet on bir yaşındadır. Babasına benzer. Kendisinden bir buçuk yaş küçük olan kardeşi Muhtar’a oranla çelimsizdir. Muhtar dokuz buçuk yaşındadır. Sermet’e göre daha uzun boyludur. Sermet’in gizli hesaplarından habersizdir. Yonca, beş-altı yaşlarında tatlı, sessiz, ürkek ve narin bir kızıdır. Sürekli elini ağzına götürür. İki erkek çocuktan ayrı bir yaratık olduğunu, onlarla aşık atamayacağını bilir, uzaktan hayranlık ve şaşkınlık karışık bir duyguyla erkek kardeşlerini izler.*” (Rifat, 2017: 60).

Geri planda kalan, ana hikâyede figüran olan fon karakteri *Yeni Hayat* romanında inceleyecek olursak:

Bu romanda fon karakterler *Rıfkı Hat’ın eşi Ratibe Teyze*, *Ali Kara* ve *Efsun Kara*’dır.

“.... Güzel, nazik, yumuşak huylu bir kadın.” (Pamuk, 2014: 12) sözleriyle şefkati ve sevgiyi temsil eder.

Viran Dağlar romanında ise *Yakup Ağa*, *Nalbant Demirtaş*, *Kara Ali*, *Cafer*, *Şahin Hoca* gibi birçok fon karaktere rastlamaktayız:

“Diri ele geçmem dersem bilirim ki geçmem! Sen de bil... Başına bir şey gelir de sana gelip gittiğimi bildikleri için, benim yakalandığımı adını verdiğimi söylerse sakın kanma!..

Yakup Ağa:

-Boşuna söylüyorsun bunları, dedi...

-Haberin olsun diye söyledim.

Haberim olsa da olmasa da bir şey değişmez.” (Cumalı, 2015: 26-27).

6. SONUÇ

Romandaki vakalar, ekseriyetle şahıslar etrafında gelişir. Şahıslar, olay örgüsünde sahip oldukları özelliklere göre anlamlı hale gelirler. Olay örgüsünde sahip oldukları hareket ve tutumlarıyla toplumsal ya da bireysel gibi değerleri yüklenirler. Şahısların vaka çevresinde edindikleri özellikleri tespit etmek romandaki ana çatışmayı idrak etmekte önemli bir basamaktır.

Öykülemeye yani anlatmaya bağlı metinlerde karakterler kimi zaman somut özellikler gösterirken kimi zaman da ruhsal dünyalarını okuyucuya sunar. Romanlarda vakaların yaşanması için ihtiyaç duyulan en az iki şahıs bir arada bulunmalıdır.

Ehli roman yazarları, eserin yapısı içindeki görev yerlerini iyi ayarlayıp belirlemede başarı sağlayanlardır. Birbirinden farklı kahramanları hareket ettirip yönlendirebilen, olay içinde canlılığını koruyan ve yaşatan yazar, bu konuda misyonunu iyi belirlemiş demektir.

Edebi eserlerdeki kişileri olaylardaki etkin rolüne göre başkişi, norm karakter, kart karakter ve fon karakter olarak incelemek hem daha kapsayıcı hem de işlevseldir.

Öykülemeye bağlı edebi metinlerin en önemli unsurlarından biri şahıs kadrosudur. Olayların gelişimi, yazarın benimsemiş değerleri, vermek istediği ileti hepsi şahıs aracılığıyla can bulup amacına ulaşır. Bu çalışmada her karakterin kendi dünyası, tamamlamak zorunda olduğu misyonu ve etrafındaki çember aracılığıyla var olma nedeni, baş karakter, norm karakter kart ve fon karakter başlıklarıyla okuyucuların bilgisine sunulmuştur.

Bu bilgiler dahilinde her ana başlık için üç farklı roman ele alınmış ve örneklemeler bu romanlar aracılığıyla açıklanmıştır. Romanlarda hangi karakter ele alınmışsa ona bağlı olarak o karakterin taşıdığı özellikler alıntılarla okuyucuya ilk elden verilmiştir.

KAYNAKÇA

AKTAŞ, Ş. (2005). *Roman İncelemesine Giriş*. Ankara: Akçağ Yayınları.

ATAY, O. (2010). *Tehlikeli Oyunlar*. İstanbul: İletişim Yayınları

AYVERDİ, S. (2001). *Ateş Ağacı*. İstanbul: Kubbealtı Neşriyat.

CUMALI, N. (2015). *Viran Dağlar*. İstanbul: Cumhuriyet Kitapları.

DAĞCI, C. (2006). *Onlar da İnsandı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.

EKREM, R. M. (2008). *Araba Sevdası*. İstanbul: Akçağ Yayınları.

JAMES, H. (2004). *Romanda Sosyal Ortam. Roman Teorisi*. Çeviren: Sevim Kantarcıoğlu. Ankara: Akçağ Yayınları

KARAOSMANOĞLU, Y. K. (2017). *Yaban*. İstanbul: İletişim Yayınları.

KARAY, R. H. (2017). *İstanbul'un Bir Yüzü*. İstanbul: İnkılap Kitapevi.

KORKMAZ, R. ve ŞAHİN, V. (Ed.). (2018). *Romanda Kişiler Dünyası*. Ankara: Akçağ Yayınları.

KUNTAY, M. C. (2017). *Üç İstanbul*. İstanbul: Oğlak Yayınları.

ÖZTÜRK, D. (2020). İlk Edebi Roman İntibah'taki Bazı Teknik Sorunlar. *Müşbid*, 9(2),217-231.

- PAMUK, O. (2014). *Yeni Hayat*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- RİFAT, O. (2017). *Bir Kadının Penceresinden*. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- SAFA, P. (2000). *Yalnızız*. İstanbul: Ötüken Yayınları.
- STEVICK, P. (1988). *Roman Teorisi*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- TAHİR, K. (2002). *Devlet Ana*. İstanbul: Tekin Yayınları.
- TEKİN, M. (2008). *Roman Sanatı*. İstanbul: Ötüken Yayınları.